Vita Iustiniani.

Suidas in Iustiniano.

la illi semper in ipsis committendi prælij articulis manifestè apparet, nec prius prælium committeret, quàm illa annuisset. Sed ipsi cum Belisario haud per omnia in bello Gotthico ad Mediolanum conuenisse narrant, vt assolet inter æquales & insignes belli duces rara esse concordia, tacita verò & frequens æmulatio. Itaque ambobus vni bello incumbentibus alterutrum reuocare cogebatur Imperator. Gessit is & alia bella aduersus diuersas gentes, vt Tzanos, Alanos, Illyrios, Hunnos, Bulgaros, sed præcipua indicasse sat est.

LEGES ET CONSTITVTIONES AB eo retractatæ, aut nouæ editæ.

POst assertum armis imperium, omnem curam conuertit ad pacis tempus rectis legibus gubernandum. Priorem Codicem secundo imperij anno inchoat, tertio perficit. Quarto Digesta ex omni vetere iure enucleato colligere & digerere incipit, septimo tandem imperij anno complet, & eodem fere tempore geminum Legum volumen edit Digesta & Institutiones, primam iuris Isagogam continentes breui & simplici via, & generatim iura enarrantes, ac tandem octauo imperij anno priorem suum Codicem ex tribus veteribus confectum retractat, & numero factarum à se interea temporis 50. decisionum & aliarum constitutionum auctum promulgat sub nomine Repetitæ prælectionis, seu secundæ editionis. Hæc omnia cuiuis cognoscere promptum est ex constitutionibus singulis iuris voluminibus præpositis. Tandem verò his tribus voluminibus editis, id est, Institutionibus, Digestis, & retractato Codice, ne sic finem aut modum legibus imposuit: sed sequentibus subinde annis varias edidit Nouellas, & edicta, & formas, quæ tandem in vnum volumen collectæ Codici fere se æquarunt: nec defuerũt, qui (quod Tribonianus ab auaritia male audiit, & leges pretio fixisse & refixisse in suspicionem venit) crederent Nouellarum numerum hanc potissimum ob causam excreuisse, sed hi paulò iniquiores sunt, in Iustinianum quoque ipsum censores. Nec ferendi, imò scuticis, aut omnibus laqueis coercendi, qui cùm se Iurisconsultos profiteantur, blasphemas in legislatorem & eius consiliarios consistorianos, & qui illi in legitimo opere perficiendo ministrarũt & militarũt, exerũt: homines importuni, nihil præter fœdã oris colluuiem præ se ferentes, heri Grammatistæ & puerorum castigatores, & si diis placet orationum Ciceronis interpretes, hodie Iurisconsulti, heri togati, hodie risceæ & sagati, & catapultati, heri in dilucidis interuallis, hodie planè furentes, qui hæc omnia in optimum principem & eius ministros Tribonianum Dorotheum, Theophilum Thalelæum, & cæteros conuicia sceleratè euomunt, & sceleratiore consilio comminiscuntur, vt inducto legum sanctissimarum primum contemptu, deinde odio, suas soli Hermagoreas constitutiones venditẽt, & Gallias cæteráque prouincias quibus se excidisse dolent, ad Montanensium vicinorum anarchiam & anomiam redigant, quibus stolidi quidam nihil pretiosi præter sericum gestantes, tacitè subscribunt: melius nobiscum actum iri dictitantes, si quorũdam Heluetiorum more, leges omnes abiiceremus, & in singulis ciuitatibus vno magistratu seu iudice vteremur, qui ex media plebe addictus, controuersias omnes ciuium & peregrinorum, vno die, seu bene seu male terminaret, rescissis omnibus dilationibus nemini concesso procuratore aut patrono, nullo adhibito adsessore, nulla legum Romanarum prudentia, quas litium vocant fomites, sed solo communi & proprio sensu adhibito. O insensati & ἀνόητοι Galatæ, libet cum diuino Apostolo exclamare. Quis vos fascinauit? Sed hæc isti apud suos Alpinos aut Heluetios aut admiratores declamitent: nobis nequicquam hæc insusurrantur. Frustra tenditur rete ante oculos auium præpetum & pennatarũ. Atqui (inquiunt) quàm insignis audaciæ fuit Tribonianus, qui quod Cicero, quod Iulius Cæsar, quod Pompeius (Isidoro teste, bono quidem certe, vt istis ilia rumpãtur) quod multi retro principes Constantinus & Theodosius, & hi quorum tempore Gregorianus Hermogenianúsque codices editi sunt, ad effectum ducere ausi non sunt, imperitia potius quæ audaciam parit, quàm doctrina, quæ diffidentiam aggressus est? quod illis ætate illa ingeniorum feracissima, in tanta legum paucitate & elegantia arduum videbatur, huic seculo iam labente, & infelice, in tanta librorum multitudine, facile visum est per insuetum iter & mediũ profundum ire? Quid aliud, inquit, ex illa legum Digestione consecutum est quàm vt duodecim tabulæ, aliæque leges innumerabiles & edicta prætorum tot præclaris Iurisconsultorum commẽtariis enucleata, cum infinitis Iurisprudentium responsis interciderint, ac penitus interierint, nullo quippe illis vsu relicto, omníque illis detracta iuris auctoritate? Quis eos postea libros descripsisset, ad nudam vetustatis & historiæ memoriam? At non tanti quis emat antiquas (vt ipse Iustinianus appellat) fabulas. Hæ ferè sunt istorum hominum querelæ, qui se quorundam doctorũ hominum, qui nostra ætate in pretio fuerunt exemplo, auctoritatéque tegunt. Budæi, Politiani, Erasmi, Alciati, Baronis, Duareni, Egidij quoque Perrini, & aliorum, quos fatemur in hac re parum cautos & oculatos fuisse, & facile se inclinasse in Budæi sententiam, ob summam hominis auctoritatem: qui tamen non satis iurisprudentia instructus, & ad solam linguam Græcam in Galliis illustrandam natus, tam præceps iudicium, immusicus de musicis, facere non debuit. Multa enim præclara ingenia scio his querelis permota, aut ad theologiæ, aut medicinæ, aut philosophiæ inertis & languentis studia, à studij iuris limine esse auersa: quæ tamẽ sola est vera, & inaffectata philosophia. Verùm aduersus hæc audiãt isti queruli barbatuli, ne digni quidem qui Græculi (eodem quo Tribonianum contemnũt, nomine) laudentur, audiant (inquam) non mea, sed Tertulliani verba, ex castigatiore libro eruta:

« NONNE (inquit) & ipsius Lycurgi leges à Lacedæmoniis emẽdatæ, tantum auctori suo doloris incusserunt, vt in secessu inedia de semetipso indicarit? Nónne & vos quotidie, experimentis illuminantibus tenebras antiquitatis, totam illam veterem & squalentem syluam legum, nouis principalium rescriptorum & edictorum securibus, trũcatis & cæditis? (Senatum enim alloquitur.) Nónne vanissimas Papias leges, quæ ante liberos suscipi cogunt, quàm Iuliæ matrimonium contrahi, post tantæ auctoritatis senectutem, heri Seuerus Constantissimus principum excluſit? Sed & iudicatos in partes secari à creditoribus, leges erant: consensu tamen publico crudelitas postea erasa est, in pudoris notam capitis pœna conuersa est, bonorum adhibita proscriptione. Suffundere maluit †hominis sanguinem, quàm effundere. Quot adhuc vos repurgandæ leges latent? quas, neque annorum numerus, neque conditorum dignitas commendat, sed æquitas sola? Et ideò cùm iniquæ recognoscuntur, meritò damnantur, (licet damnent) cùm modò iniquas dicimus: imò, si nomen puniunt: etiam stultas. Nõ adeò igitur mirandum est, si nouis experimẽtis illustrata Iustiniani ætas, totam illam squallentem & densissimam & inuiam veteris iuris syluam infinitis responsis, legibus & constitutionibus inutilibus velut infelicibus & putridis arboribus resecatis, patefecit & omnibus fecit peruiam, & si in locum demortuarum aut aridarum nouellas leges quasi nouellas plantationes, nouáque vitulamina substituit. Sed amabo te, bone vir, quid garris de duodecim tabulis, legibus innumerabilibus, edictis & iurisconsultorum cõmentariis? Anne tum putas in omnium manibus fuisse? Falleris (vt video) vehementer, & tametsi cum Budæo forte, aut aliis, falleris. Perierant hæc iam leges & hi libri, in Galliis & Hispaniis ab incursionibus Frãcorum & Gotthorum, qui iam tum suas fundare cœperant, & pro Theodosianis, iam recitabantur in iudiciis Theodoricianæ, iam (inquam) Leonis & Anthemij tempore, quo vixit Sidonius harum rerum idoneus & oculatus testis: quæ restabant in Galliis iuris Romani reliquiæ? Codex nempe Alaricianus (quẽ breuiarium Alarici studiosi nunc vocant) in quo pauca & infeliciter truncata membra extant trium Codicum, Gregoriani, Hermogeniani, Theodosij, cum aliquot Pauli sententiis, & nimium angusta Institutionum Caij & semibarbara recitatione, tum aliquot Vlpiani fragmentis & Papiani responsis, quibus lex Salica Francorum, mox lex Ripuariorum & Alemannorum, atque Clotarij & Chilperici aliquot edicta subiiciebantur: cuiusmodi libri manuscripti nunc passim habentur. In duabus summum aut tribus bibliothecis latebat integer Theodosianus Codex. In seniore verò Romana vrbe quid supererat, non à Genserico vastatum aut incensum, aut Karthaginem, vbi sedem imperij Hannibalis inceptis inhærens transferre cogitabat transportatum? Pauci scilicet libri extabant qui in scholis ab antecessoribus legebantur, quos recitat Iustinianus in proœmio Digestorum. Imò nec tum Vlpiani ad edictum libri, aut Pauli, aut Gaij per se aut separatim inueniebantur, sed inter se ad eum fere modum quo in Digestis leguntur, interpolati quod & ex titulo finium regundorum, qui in libro de limitibus agrorum extat coniicio: quem non ex Digestis Iustiniani sumptum esse probabile est (cùm idem titulus ex Codice Theodosiano nõ ex Iustiniano illic recitatur) sed ex farragine eiusmodi librorum qui tũ in scholis habebantur. Quid verò improbe summum Triboniani iudicium & ingenium omni scientia iuris exundans, laceras? quid ex audacia imperitiam arguis? Confer illa fragmenta veterum iurisconsultorum quæ superioribus annis edidit doctissimus Pytheus cui hoc nomine maximas debemus gratias, & deprehendes cum summa religione & subtilitate, auctoribus suam orationem & dicendi stilum conseruasse, & superflua duntaxat, aut alio loco dicta, aut abrogata truncasse aut mutasse, atq; ad æquitatem quæ suo tempore obtinebat, omnia summa ingenij dexteritate adcommodasse. Tibi profecto pollices citius abscinderentur, quàm vt tota ætate tua simile quid posses præstare. Neque verò ad Triboniani laudem vel longis spatiis accedit Anianus siue quis alius breuiarij Alariciani collector: qui cum Triboniano cõparatus, nullius prope iudicij, summæ verò negligẽtiæ, scio,

† Scilicet cõsensus publicus.

© 2011 Real Academia de Jurisprudencia y Legislación